

Sygn. akt III AUa 417/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 listopada 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSO del. Anna Petri
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 24 listopada 2016r. w Katowicach

sprawy z odwołania E. S. (E. S.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodka Zamiejscowego w Rybniku z dnia 15 grudnia 2015r.

sygn. akt IX U 1122/15

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. na rzecz ubezpieczonego E. S. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSO del. A.Petri

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 417/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 grudnia 2015r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach Ośrodek Zamiejscowy w Rybniku zmienił decyzję organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 10 września 2015r. w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonemu E. S. prawo do emerytury, począwszy od dnia złożenia wniosku (pkt 1) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kwotę 240,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Na podstawie akt emerytalnych i osobowych ubezpieczonego, świadectwa ukończenia szkoły, zeznań świadków: E. B. i H. B. oraz zeznań ubezpieczonego, Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony (ur. (...)) w dniu 11 sierpnia 2015r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury z obniżonego wieku.

Organ rentowy uwzględnił ubezpieczonemu na prawo do emerytury na dzień 1 stycznia 1999r. łącznie: 24 lata, 11 miesięcy i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 21 lat i 3 miesiące pracy wykonywanej w szczególnych warunkach.

Według ustaleń Sądu pierwszej instancji, ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym E. B., położonym w B. w okresie od 11 maja 1980r. do października 1980r.

Po tym, jak z dniem 10 maja 1980r. ubezpieczony został zwolniony z (...) S.A. w R., E. B. zaproponowała mu, by zaczął pomagać w pracy w jej gospodarstwie rolnym. Wcześniej ubezpieczony oraz jego ojciec pomagali w pracy na tym gospodarstwie.

E. B. (kuzynka matki ubezpieczonego) była właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni ponad 3 hektary, położonego w B. w powiecie (...), które prowadziła razem z mężem H. B..

Ustalono, że małżonkowie pracowali zawodowo (nauczycielka, kierowca), prowadzili swoje gospodarstwo rolne oraz pomagali w uprawie roli należącej do rodziców H. B., którzy byli posiadaczami konia, z pomocy którego korzystali przy wykonywaniu tej pracy.

Ubezpieczony w spornym okresie zamieszkiwał w domu B., stołował się tam, korzystając z posiłków przygotowywanych przez matkę E. B..

Nadto, Sąd Okręgowy ustalił, że w 1980r. starsza córka E. B. miała 15 lat, druga córka miała 10 lat, a jej syn miał 4 lata. W domu E. B. mieszkała również jej matka, która w (...) miała 69 lat, zajmowała się domem i dziećmi, z racji wieku nie pomagała w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. W gospodarstwie były 2 krowy, cielak, 3-4 świnie, drób, tj. kury, gęsi. Uprawiano buraki, ziemniaki, pszenicę i owies. Były też łąki z koniczyną dla zwierząt.

Ubezpieczony pracował przy obrządki zwierząt, wykonywał różne prace polowe, co zajmowało mu co najmniej 5-6 godzin dziennie. Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczony w gospodarstwie pracował do końca października 1980r., po czym z dniem 20 listopada 1980r. ponownie zatrudnił się w (...) R..

Dalej Sąd Okręgowy ustalił, że w okresie od 1 września 1970r. do 26 maja 1973r. ubezpieczony uczęszczał do Zasadniczej Szkoły (...) przy KWK (...) w P..

W okresie tej nauki nie było indywidualnej umowy o naukę zawodu. Kopalnia organizowała praktyki oraz pomoc materialną dla uczniów na podstawie umowy ze szkołą.

Dokonując rozważań prawnych, Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 10 ust. 1 i art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r., poz. 1442 ze zm.) oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8, poz. 43 ze zm.) uznając, że ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury.

W uzasadnieniu wskazał, że bezspornym w sprawie jest, że ubezpieczony na dzień zgłoszenia wniosku ukończył wiek emerytalny 60 lat, na dzień 1 stycznia 1999r. udowodnił wymagany 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Kwestia sporna sprowadziła się do tego, czy ubezpieczony posiada 25 lat ogólnego stażu pracy, a konkretnie, czy pracował w gospodarstwie rolnym E. B., położonym w B..

Zdaniem Sądu Okręgowego, postępowanie dowodowe wykazało, że ubezpieczony pracował w gospodarstwie rolnym E. B., położonym w B., w okresie od 11 maja 1980r. do 31 października 1980r. w wymiarze co najmniej czterech godzin dziennie, co uzasadnia zaliczenie tego okresu do ogólnego stażu pracy.

Natomiast Sąd pierwszej instancji nie znalazł podstaw do zaliczenia do stażu pracy ubezpieczonego okresu pracy od 1 września 1970r. do 26 maja 1973r. na podstawie indywidualnej nauki zawodu, gdyż taka umowa nie została zawarta, co jednoznacznie wynika z pisma KWK (...) z dnia 22 kwietnia 2014r. skierowanego do ubezpieczonego, które znajduje się w jego aktach osobowych.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy, z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak w pkt 1 wyroku. Z kolei o kosztach zastępstwa procesowego orzekł na mocy art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013r., poz. 490).

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu:

1. naruszenie prawa materialnego art. 184 w związku z art. 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U nr 39 poz. 353 z 2004r. z późn. zm.), przez przyjęcie, iż ubezpieczony spełnia przesłania do uzyskania prawa do emerytury - w szczególności, iż wykazał 25-letni okres składkowy i nieskładkowy;
2. błędną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, poprzez przyjęcie, iż ubezpieczony w okresie od 11 maja 1980r. do 31 października 1980r. był rolnikiem, w rozumieniu art. 10 ustawy emerytalnej.

Wskazując na powyższe zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że z uwagi na fakt, iż ubezpieczony, według zeznań świadków, otrzymywał wynagrodzenie za pracę - nie można twierdzić, iż ubezpieczony posiadał status domownika. Jednocześnie, w toku postępowania nie przedłożył zaświadczenia z Urzędu Miasta lub Gminy, potwierdzającego fakt zameldowania - zamieszkania z zamiarem stałego pobytu w okresie rzekomej pracy ubezpieczonego w gospodarstwie E. B..

Dalej apelujący podniósł, że Sąd Okręgowy nie przeprowadził żadnych ustaleń na okoliczność, iż E. B. lub jej mąż byli rolnikami, wręcz przeciwnie z zeznań świadków wynika, iż w spornym okresie nie opłacali składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Nie ustalono również, by świadkowie objęci byli ustawowym zwolnieniem z obowiązku opłacania składek na FUSR. Wobec powyższego, nie można przyjąć - zdaniem organu rentowego - iż byli oni rolnikami.

Nadto podkreślił, że ubezpieczony w żadnej informacji dotyczącej okresów składkowych i nieskładkowych (ZUS Rp-6), przedkładanej do wniosku o emeryturę (27 marca 2014r. i 11 sierpnia 2015r.) oraz kwestionariuszu dotyczącym okresów składkowych i nieskładkowych (ZUS Rp-6), dołączonym do wniosku o kapitał początkowy, nie powoływał się na fakt pracy w przedmiotowym gospodarstwie.

W odpowiedzi na apelację, ubezpieczony wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów zastępstwa procesowego za II instancję, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie wnioskodawca domaga się przyznania prawa do świadczenia emerytalnego, opisanego treścią art. 184 o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r. poz. 887 - tekst jednolity, dalej jako ustawa emerytalna).

Zatem, należy stwierdzić, że bezspornie ubezpieczony osiągnął wiek przewidziany w art. 32 cyt. ustawy, udowodnił wymagany 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych oraz nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Spór zaś dotyczy tego, czy ubezpieczony posiada 25 lat ogólnego stażu emerytalnego, a mianowicie, czy można mu zaliczyć na poczet tego stażu pracę w gospodarstwie rolnym E. B..

Przypomnieć zatem wypada, że na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości, uwzględnia się również - jako okresy składkowe - przypadające przed dniem 1 stycznia 1983r.

okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7 ustawy o emeryturach i rentach, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie wyznacza rozmiaru świadczonej pracy, podczas, gdy art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach do uwzględnienia okresów pracy przed dniem 15 listopada 1991r. wymaga, aby praca wykonywana była w wymiarze, co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Wątpliwość ta została usunięta licznymi orzeczeniami Sądu Najwyższego, zapadłymi w poprzednim stanie prawnym, w których, jako przesłankę zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, a przed objęciem ubezpieczeniem społecznym, przyjęto ten właśnie wymiar pracy - nie krótszy, niż 4 godziny dziennie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 1997r., II UKN 318/97 i z dnia 13 listopada 1998r., II UKN 299/98).

Na gruncie niniejszej sprawy organ rentowy nie kwestionował ustaleń Sądu Okręgowego co do tego, że ubezpieczony pracował w okresie od 11 maja 1980r.

do 31 października 1980r. (w okresie najbardziej nasilonych prac rolniczych)

w gospodarstwie rolnym E. B. w wymiarze, co najmniej czterech godzin dziennie.

Również - zdaniem Sądu Apelacyjnego - nie budzą żadnych wątpliwości powyższe ustalenia faktyczne. Sąd drugiej instancji nie dopatrył się bowiem by analiza wyników postępowania dowodowego doprowadziła Sąd Okręgowy do wnioskowania sprzecznego

z zasadami logiki, bądź zasadami doświadczenia życiowego. Zatem, Sąd Apelacyjny nie miał podstaw, aby podważać ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny miał bowiem na względzie, że potrzeba pracy ubezpieczonego w spornym okresie

w gospodarstwie rolnym małżeństwa B. uzasadniona była zarówno areałem tego gospodarstwa rolnego, ilością inwentarza żywego hodowanego w tym gospodarstwie

oraz faktem, że E. B. oraz jej mąż H. B. pracowali zawodowo

poza rolnictwem, a ich małoletnie dzieci nie były w stanie prowadzić gospodarstwa rolnego.

Natomiast organ rentowy podnosił jedynie to, że nie można ubezpieczonemu uzupełnić stażu emerytalnego o okres pracy w gospodarstwie rolnym małżeństwa B., gdyż nie można go uznać za domownika w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy

z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016r., poz. 277 - tekst jednolity), a także z twego względu, iż nie wykazano, aby małżonkowie B. byli w spornym okresie rolnikami i opłacali w tym okresie składki na ubezpieczenie społeczne rolników.

Zdaniem tutejszego Sądu Apelacyjnego, powyższe zarzuty apelującego są całkowicie chybione, co jednoznacznie wynika z ugruntowanego już w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

Otóż bowiem, przypomnieć należy, iż norma z art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie stawia wprost innych wymagań, jakie należy spełnić w zakresie warunków pracy

w gospodarstwie rolnym. W szczególności, przepis ten - wbrew temu, co twierdzi organ rentowy - nie uzależnia możliwości potwierdzenia takiego okresu od tego, czy właściciel gospodarstwa rolnego, u którego pracował ubezpieczony miał status rolnika, czy rolnik opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników, bądź, czy pracującego w gospodarstwie można uznać za domownika, w rozumieniu ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Podkreślić wypada, iż powołany wyżej art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej nie jest adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym, lecz reguluje kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych, niż rolnicy, w którym okres pracy w gospodarstwie rolnym jest zaliczany wprost

i traktowany, jak okres składkowy, niezależnie od uregulowań zawartych w ustawie

o ubezpieczeniu społecznym rolników (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2010r., I UK 246/09, LEX nr 577822), co też, wbrew odmiennemu stanowisku apelującego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, czyni niecelowym odwoływanie się przy ocenie, czy będąca udziałem ubezpieczonego w spornym okresie praca w gospodarstwie rolnym kuzynki matki ubezpieczonego, odpowiada dyspozycji cytowanego przepisu, do definicji domownika, zamieszczonej w ustawie z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Omawiany przepis nie jest bowiem wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników),

ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników), regulując kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych, niż rolnicy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014r.,

I UK 17/14, LEX nr 1538420 oraz wyroki Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia:

16 kwietnia 2009r., III AUa 5187/08, LEX nr 574505 i 2 czerwca 2015r., III AUa 2386/14, LEX nr 1768691 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 stycznia 2016r., III AUa 222/15, LEX nr 1966344).

Żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym, w oparciu o art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie ma zatem: status osoby bliskiej rolnikowi, zamieszkiwanie w gospodarstwie rolnym, jak i to, czy praca była wykonywana stale, czy tylko sezonowo (np. w czasie wakacji), podobnie, jak i to, czy praca w gospodarstwie stanowiła dla danej osoby główne źródło utrzymania, bądź to, czy rolnik, u którego ta osoba pracowała, opłacał składkę na ubezpieczenie społeczne rolników (tak również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 czerwca 2014r., III UK 180/13).

Reasumując, warunkiem wystarczającym dla uznania spornego okresu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym małżonków B. było jedynie wykazanie, że praca w gospodarstwie była świadczona stale i co najmniej w wymiarze czasu pracy określonym w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej (połowie pełnego wymiaru czasu pracy) - co też prawidłowo zostało przez Sąd Okręgowy ustalone. Tak więc, Sąd ten trafnie przyjął, że ubezpieczony dysponuje 25-letnim ogólnym stażem emerytalnym, warunkującym nabycie prawa do emerytury, opisaną treścią art. 184 w zw. z art. 32 cytowanej ustawy emerytalnej.

Mając na względzie powyższe, Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest bezzasadna i na mocy art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym, Sąd drugiej instancji rozstrzygnął na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, przy zastosowaniu stawki wynagrodzenia określonej w § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015r., poz. 1804).

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSO del. A.Petri

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR